

Epicuru

LÌTERA APITZUS DE SA FELICIDADI

Furriau in sardu de Ivo Murgia

Meneceu,

No seus mai tropu giòvunus o tropu bècius po connosci sa felicidadadi. A dònna edadi est bellu a si interessai de su benistai de s'ànima. Chini narat ca no est lòmnia ancora s'ora de si donai ita fai po sa connoscèntzia de issa, o ca est tropu trigadiu, est comenti chi siat narendi ca no est ancora s'ora de essi felici e ca sendi aici, nci est passada s'edadi. A giòvunus e a bècius puru, est giustu a si donai ita fai po connosci sa felicidadadi. Po si intendi sèmpiri giòvunus candu eus a essi intraus in edadi, gràtzias a s'arregordu prexau de sa felicidadadi chi eus tentu in su tempus passau, e a giòvunus afortiaus in issa etotu, po si preparai a no timi su benideru. Circheus insandus de connosci is cosas chi donant sa felicidadadi, poita candu nci est issa, teneus totu, deghinou fatzaus dònna cosa po dda tenni.

Pràtica e pensa a is cosas chi t'apu sèmpiri arrecumandau: funt de importu mannu po una vida felici. Innantis de totu cunsidera sa sustàntzia de su divinu comenti a una cosa chi no acabat mai e felici, comenti si consillat de manera giusta su cuntzetu de divinidadi chi portaus ànturu de candu seus nàscius. No neris chi est cosa de sa divinidadi su chi est diversu de su chi bivit sèmpiri o contràriu a totu su chi est felici, circa de biri sèmpiri in issa su stadu eternu giuntu a sa felicidadadi. Is deus esistint, custu ddu scint totus, ma no funt comenti narat sa genti, chi traixit sèmpiri s'idea chi ndi portat ànturu. Po cussu no est foras de s'arreligioni a chini est contras de s'arreligioni populari, ma su chi is giudicus de su pòpulus ddus pigat comenti a cosa de sa divinidadi.

Custus giudicus, chi no ponint in menti a is cuntzetus antigus, chi portaus ànturu, funt parris farsus. Cunforma a comenti pensaus chi siant is deus, podeus arriciri de issus is patimentus prus mannus o is benis prus stravanaus. Ma nosu scieus ca issus funt felicis de manera perfeta, si connoscint apari cun sa genti che a issus etotu, e su chi no est che a issus etotu, ddu pigant po unu stràngiu. Acostuma-tì a pensai ca sa morti no est nudda po nosu, giai chi su gosai e su sunfriri funt ambaduus in su intendi, e sa morti est sa mancàntzia de custu. Sa cuscièntzia pretzisa chi sa morti no est nudda po nosu, si fait gosai sa mortalidadi de sa vida, pighendi-si-ndi su disìgiu farsu de no si morri mai.

No nci at nudda de arrosu in sa vida po su chi scit diaderus ca no tocat a timi nudda de su no bivi prus. Po cussu est stròllicu su chi narat chi timit sa morti, e no poita s'arribu de issa ddu at a fai sunfriri ma ca ddu afrigit s'abetu sighiu de issa etotu. Sa cosa, chi candu si presentat no si strobat, abetendi-dda comenti a locus si fait amachiai. Sa morti, su prus arrosu de totu is malis, po nosu no esistit. Candu s'agataus nosu, no s'agatat issa, candu s'agatat issa no s'agataus nosu. No est nudda ni po chini s'agatat e ni po chini no s'agatat prus. Po chini s'agatat no nci est, is mortus no s'agatant issus. Sa genti oi timint sa morti comenti a su mali peus, àteras bortas dda circant comenti a sa bessida de totu is malis chi si funt passendi.

Su chi est sàbiu diaderus, ddi praxit a bivi e no timi su no bivi prus. Sa vida po issu no est unu mali, e aicetotu no est unu mali a no bivi prus. A su pròpiu po sa cosa de papai, issu scerat sa mellus, no sa cantidadi, e po su tempus no sceddat su prus longu ma su prus durci. Is chi amonestant a is giòvunus a bivi beni e a is bècius a si morri beni funt stenteriaus, no sceti po sa durciura chi sèmpiri teneus in sa vida, finas a bècius mannus, ma poita una sceti est s'arti de su bivi e de su morri beni. Peus puru is chi nant: bellu a no essi nàsciu mai, ma una borta nàsciu a coitu a nci passai sa genna de s'Ade.

Si est aici cumbintu poita no si-ndi andat de custu mundu? Nemus si-ddu proibit chi custu est diaderus su disìgiu cosa sua. Chi est narendi-ddu aici, tanti po nai, insandus est mellus chi cambit chistioni. Arregordeus-si-ndi ca su benideru no est totu su nostu, ma finas ca no est totu allenu. Aici sceti podeus lassai s'abetu de ddu biri cumpriu amarolla e in su pròpiu momentu su disisperu de no ddu biri cumpriu. Aicetotu penseus ca po su chi spetat a is disìgius, unus cantu sceti funt naturalis, is àterus no serbint, e in mesu de is naturalis, una pariga sceti funt necessàrius, is àterus funt naturalis e bastat. Ma intra is necessàrius, certus funt fundamentalis po sa felicitadi, àterus po su benistai de su corpus e àterus po sa vida etotu.

Una connoscèntzia sigura de is disìgius indullit dònna sceberu o dònna arrefudu a su benistai de su corpus e a s'assèliu perfetu de s'ànima, poita custa est sa faina de sa vida felici, po custa nosu faeus dònna faina nosta, po si-nci stesiai de su sunfrimentu e de is pensamentus. Candu seus lòmpius a custu puntu, dònna turmentu àinturu nostu benit a acabai, poita a sa personi nosta no ddi abisòngiat prus cosa peruna, àtera cosa no ndi depit circai po su beni de s'ànima e de su corpus. Difatis intendeus s'abisòngiu de su praxeri candu seus sunfrendi po sa farta de issu. E candu no seus sunfrendi, no ndi teneus abisòngiu.

Po cussu po nosu su praxeri est su printzìpiu e s'acabu de sa vida felici, poita ddu eus connotu comentu a su primu beni, nàsciu impari a nosu. A issu si ispiraus po dònna sceberu e dònna arrefudu e sceraus dònna beni cunforma a su sentidu de su praxeri e de su dolori. Est unu de is primus benis po nosu e naturali puru, po cussu no sceberaus dònna praxeri. A bortas cumbenit a ndi lassai calincunu, chi si podit donai prus mali chi no beni, e a preferri algnus sunfrimentus a is praxeris etotu, si podeus tenni unu praxeri prus mannu, apustis de ddus essi baliaus po tempus meda. Dònna praxeri duncas, est unu beni, po su naturali suu etotu, ma nosu no ddus sceraus totus. Aicetotu dònna dolori est unu mali, ma no est de totus chi si-nci depeus stesiai.

Tocat a giudicai is unus e is àterus cunforma a su cunsideru de is profetus e de is dannus. A bortas bieus ca su beni est unu mali po nosu, e su mali unu beni. A prus, pensaus chi siat una grandu cosa s'indipendèntzia de is abisòngius, e no poita tocht sèmpiri a si acuntentai de su pagu, ma po si gosai custu pagu puru, chi si incapitat de no tenni cosa meda, giai chi seus cumbintus chi s'abundàntzia si-dda potzaus gosai cun prus durciura si dipendeus prus pagu de issa. A s'acabada, su chi si serbit diaderus, no est malu a ddu agatai, su chi no si serbit, cussu gei est malu a agatai.

Is savoris simpris donant su pròpiu praxeri de is prus arrefinaus, s'àcua e un'arrogu de pani donant unu praxeri mannu a chini no ndi tenit. A essi bonus a bivi cun pagu cosa no sceti si donat saludi e si-ndi pigat cuddu apretu de is abisòngius de sa vida, ma candu, a bortas, si incapitat de si passai una vida arrica, si fait pretziai mellus custa cundizioni, afutius de is brullas de sa sorti. E duncas candu naraus ca su beni est su praxeri, no boleus nai su praxeri

bambu de is scialeris, comentis si pensant is chi no connoscint is ideas nostas, o funt contras, o no ddas cumprendint, ma su chi agiudat su corpus a no sunfriri e s'ànima a essi sulena.

Poita no funt is pichetadas, is festas, su si gosai picciocus e fèminas, su pisci bonu e totu su chi si podit offerri una mesa arrica, chi faint sa durciura de sa vida felici ma s'esàminu pretzisu de is arrexonis de dònna sceberu o arrefudu, po nci bogai is cosas farsas chi ti-nci ponint in conca e chi funt intzimia de sunfrimentus mannus po s'ànima. De totu custu, su printzìpiu e su beni prus mannu est sa sabiesa e duncas custa dda podeus pretziai prus de sa filosofia puru, ca est sa mama de totu is àteras virtudis. Ca si agiudat a cumprendi ca no s'agatat vida felici chentza de essi sàbia, bella e giusta puru e nimancu vida sàbia, bella e giusta chentza de felicitadi, poita ca is virtudis funt is intrànnias de sa felicitadi e no fait a ndi-ddas stallai de issa.

E chini bolit prus amirau de su chi tenit unu parri giustu e arrespetosu de is deus, peruna timoria de sa morti, una connoscèntzia sinzilla de su sensu de sa natura, e scit ca totu is benis chi si serbint diaderus fait a ddus agatai a discantzau, ca si is malis si afrigint de mala manera si afrigint po pagu tempus, deghinou si-ddu faint po tempus meda, bolit nai ca fait a ddus baliai? Custa genia de òmini scit finas ca est unu parri strambecu a crei ca su fadu siat su meri de totu, comentis fait certa genti, poita is cosas acontessint o po apretu o po voluntadi de sa fortuna o po voluntadi nosta. S'apretu est scuscientziau, sa fortuna est mali-sigura ma sa voluntadi nosta est lìbera, po cussu ddi merescit strùnciu o bantidu.

Po essi scraus de su fadu de is fisicus, mellus meda insandus a crei a is contus de is deus, chi assumancu si oferint sa spera de ddus abrandai cun is pregadorias, e no comentis sussedint cun s'apretu, arrososu e crueli. Sa fortuna po su sàbiu no est unu deus comentis po sa genti comuna - unu deus no fait nudda po de badas - e nimancu una cosa chentza de fundòriu. No creit ca custa donit a is òminis perunu beni o mali chi potzat fai sa vida felici ma scit ca podit essi su printzìpiu de grandus benis o malis.

E perou est mellus a essi chentza de fortuna nudda e sàbius chi no afortunaus e stròllicus, in sa pràtiga est mellus a no cumpri unu progetu bonu chi no a ndi cumpri unu trotu. Pensa dii e noti a totu custas cosas e a àteras sìmobilis, a solu e cun genti chi cuncordat cun tui e is penas no t'ant a binci mai. As a bivi che a unu deus in mesu de is òminis. No parit mancu mortali prus, s'òmini chi bivit in mesu de benis chi no morint mai.